

діяльності. Матеріали V Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів. Актуальні задачі сучасних технологій. Тернопіль. 17-18 листопада. 2016. С 351 – 352.

10. Прокопенко А.В. Психолого-педагогічні детермінанти формування психологічної готовності психологів до професійної діяльності. Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». 2011. Випуск 18. С.222–229.

11. Шилова Н.І. Розвиток цільової спрямованості особистості підлітка у процесі туристичної діяльності. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. Миколаїв. 2017. 222 с.

12. Щербан Т. Д. Готовність майбутніх психологів до толерантного професійного спілкування. Психологія: теорія і практика: збірник наукових праць / гол. ред. І.О. Корнієнко. Мукачево-Київ: РВВ МДУ, 2018. №Вип.2(2). С.149-160.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТИПІВ АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ З РІВНЕМ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Карась О. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
alenanikolaevnakaras@gmail.com*

Актуальність проблеми. Історія людства переконливо доводить, що агресія є невід'ємною частиною життя окремої людини та суспільства загалом. Крім того, агресія має досить потужну привабливу силу і властивість заразливості. На словах більшість людей відкидають агресію, при цьому широко використовують її у повсякденному житті. Невизначена та напружена соціальна, економічна та екологічна обстановка, що склалася в даний період часу, сприяє зростанню агресивних проявів, особливо в підлітковому середовищі, як на індивідуальному рівні, так і на рівні групи. Ситуація зростання агресивної поведінки підлітків зачіпає суспільство загалом і викликає занепокоєння і тривогу в освітян, батьків. Тому можна з упевненістю сказати, що проблема агресії у підлітковому середовищі є однією з найзлободенніших як у нашій країні, так і за кордоном.

Проблема агресивності підлітків, зачіпаючи суспільство загалом, викликає як глибоке занепокоєння педагогів, батьків, і гострий науково-практичний інтерес дослідників. Однак спроби пояснення агресивних дій молодих людей утруднюється тим, що не тільки в повсякденній свідомості, але і в професійних колах і в багатьох теоретичних концепціях явище агресії отримує вельми суперечливі тлумачення, заважаючи як його розумінню, так і можливості впливу на нівелювання агресивності.

Останнім часом вивчення проблеми агресивної поведінки людини ста-

ло чи не найпопулярнішим напрямом дослідницької діяльності психологів усього світу. На цю тему написано безліч статей та книг, проводяться міжнародні конференції, симпозиуми та семінари з цієї проблематики. І, звичайно, у цьому випадку йдеться не так про наукову моду, як про специфічну реакцію психологічної спільноти на безпрецедентне зростання агресії та насильства в «цивілізованому» столітті.

Причини агресивної поведінки можуть бути різноманітними: деформації в розвитку й задоволенні потреб, моральних переконань, безвідповідальність, відсутність почуття обов'язку, нездатність прийняти самостійне рішення й підтвердити слова справою, психічні патології, а також упереджене оціночне ставлення, нещирість, цинізм оточуючих, їх душевна глухота й сліпота тощо. К. Роджерс визначав деякі фактори, які формують агресивну поведінку: психологічна атмосфера в сім'ї, умови шкільного навчання, вплив знайомих, фізичний розвиток, спадковість.

Мета – теоретично вивчити вивчення особливостей впливу акцентуацій характеру підлітків на формування їх агресивної поведінки.

Методика та організація дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних) [4].

Результати дослідження. В результаті теоретичного дослідження встановлено, що підлітковий вік пов'язаний з кардинальними перетвореннями у сфері свідомості, діяльності і системи взаємовідносин. Характерними новоутвореннями розвитку виступають «почуття дорослості», розвиток самопізнання та самооцінки, інтересу до себе як до особистості, до своїх можливостей та схильностей. Важливе значення має почуття приналежності до особливої підліткової спілки, цінності якої виступають основою для формування власних моральних оцінок та їх критеріїв. При відсутності сприятливих умов для індивідуалізації та позитивної реалізації своїх нових можливостей, самоствердження підлітка може приймати потворні форми, приводити до небажаних реакцій [1].

В структурі особистості людини важливе місце займає характер людини, який об'єднує всі інші властивості та особливості поведінки. Характер людини впливає на його пізнавальні процеси. Емоційне життя людини знаходиться під прямим впливом характеру. Теж саме можна говорити про мотивацію і волю людини. Проте в першу чергу характер визначає індивідуальність та своєрідність особистості.

Формування характеру в підлітковому віці відзначається дисгармонійністю, що проявляється в загостренні окремих його рис. Констатація акцентуації характеру та його типу являється визначенням преморбідного фону, на якому можуть виникати різноманітні розлади – гострі афективні реакції, неврози та інші реактивні стани, непсихотичні порушення поведінки. Афект

може розглядатися агресією на оточуючих, аутоагресією чи бурхливою [5].

Агресивність як форма поведінки, спрямованої на конкретну ціль нанесення певної шкоди особі, яка не бажає такого ставлення до себе, деструктивно впливає на стосунки між підлітком та оточуючими. Наслідком цього може бути виникнення конфліктної ситуації. Для попередження різного роду протиріч варто допомагати дитині у формуванні адекватних способів відреагування на таку ситуацію.

Методикою в науковому дослідженні прийнято називати процедуру або послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів у цілому, які реалізуються в ході дослідження стосовно його предмета й спрямовані на розв'язання завдань дослідження. Вивчення будь-якого явища, що має психологічний зміст, повинне являти собою завершений цикл.

Користуючись цим під час організації та проведення дослідження особливостей взаємозв'язку типів акцентуацій характеру з рівнем агресивності у підлітковому віці ми пропонуємо включати комплексну методику, а саме: патохарактерологічний діагностичний опитувальник (ПДО, за А. Є. Лічком); опитувальник агресивності та ворожості (за А. Бассом – А. Даркі; адаптація А. К. Осницького); тест оцінки агресивності у відносинах (за А. Ассінгером) [4].

Проведення методики діагностики показників та форм агресії А.Басса-А. Даркі (в адаптації А.К. Осницького) дає можливість судити про вираженість агресивної поведінки серед молоді. Так, дана методика дозволяє діагностувати схильність до проявів фізичної, непрямой, вербальної агресії, ворожості та образи по відношенню до оточуючих, підозр до інших людей. Тест оцінки агресивності у відносинах (за А. Ассінгером) дає можливість діагностувати вираженість агресивності особистості у міжособистісній взаємодії. За допомогою патохарактерологічного діагностичного опитувальника (за А. Є. Лічком) можна діагностувати властиві підліткам акцентуації характеру як чинник формування агресивної поведінки.

Висновки. Прояви агресивності підлітків формуються під впливом акцентуацій характеру. Підлітки, яким властиві акцентуації характеру, скоріше за все, більш агресивні, ніж підлітки, яким акцентуації не властиві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник К.: Каравела, 2007. 400 с.
2. Ківенко Н.В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: монографія. Ірпінь: АДПС України, 2002. 240 с.
3. Мельничук М.М. Статеві відмінності агресивної поведінки дітей підліткового віку. Молодий вчений. Науковий журнал. №4 (92) квітень 2021. С. 87-73.
4. Моргун В.Ф., І.Г. Тітов. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2013. 464 с.
5. Седих К.В. Делінквентний підліток: навчальний посібник для студентів. 3-е вид. К.: ВД «Слово», 2019. 272 с.